

Judikát NS 21 Cdo 1678/2010

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	10/18/2011
Spisová značka:	21 Cdo 1678/2010
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2011:21.CDO.1678.2010.1
Typ rozhodnutí:	ROZSUDEK
Heslo:	Náhrada škody zaměstnavatelem
Dotčené předpisy:	§ 187 odst. 1, 2 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 30.09.2003 § 9 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 30.09.2003 § 10 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 30.09.2003
Kategorie rozhodnutí:	B

21 Cdo 1678/2010

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Mojmíra Putny a soudců JUDr. Ljubomíra Drápala a JUDr. Zdeňka Novotného v právní věci žalobce Ing. M. V., zastoupeného JUDr. Jaroslavem Hostinským, advokátem se sídlem v Praze 3, Vinohradská č. 126, proti žalované XEROX CZECH REPUBLIC s. r. o. se sídlem v Praze 3, Vinohradská č. 2828/151, IČO 48109193, zastoupené JUDr. Adamem Batunou, advokátem se sídlem v Praze 1, Panská č. 6, o 96.887,- Kč s úrokem z prodlení, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 3 pod sp. zn. 18 C 199/2006, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 10. prosince 2009, č. j. 64 Co 303/2009-77, takto:

Rozsudek městského soudu se zrušuje a věc se vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaná zaplatila 96.887,- Kč s úrokem z prodlení ve výši, za dobu a z částek, jež rozvedl. Žalobu odůvodnil zejména tím, že u žalované byl zaměstnán v době od 2. 1. 2002 do 8. 4. 2004 a že s ohledem na jeho pracovní zařazení se na něj vztahoval vnitřní předpis žalované, podle kterého mu vznikl nárok na poskytnutí osobního služebního motorového vozidla. Ačkoliv mu vozidlo bylo na základě smlouvy ze dne 1. 2. 2002 poskytnuto, ode dne 1. 9. 2003 mu bylo užívání osobního motorového služebního vozidla znemožněno, neboť mu toto vozidlo bylo odňato Policií České republiky. Policie České republiky tak učinila na základě trestního oznámení žalované, že toto služební vozidlo užívá žalobce neoprávněně. Obžaloby ze spáchání trestného činu neoprávněného užívání cizí věci byl žalobce pravomocně zproštěn rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11. 10. 2004, sp. zn. 8 To 403/2004. Podle vnitřního předpisu žalované zaměstnanec, který nemá k dispozici služební automobil, má nárok na příspěvek v hotovosti, kterým v případě žalobce činí 160.000,- Kč ročně. Žalobce má tedy za dobu od 1. 9. 2003 do 8. 4. 2004 nárok celkem na částku 96.887,- Kč.

Obvodní soud pro Prahu 3 rozsudkem ze dne 29. 7. 2008, č. j. 18 C 199/2006-55, žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému náklady řízení 31.535,- Kč k rukám JUDr. Adama Batuny. Vyšel z toho, že z „předpisu CCG“ (Copany car guidelines), „nadevší pochybnost vyplývá“, že vznik eventuelního nároku na příspěvek v hotovosti má svůj původ ve volbě zaměstnance mezi přidělením služebního vozidla a výplatou příspěvku v hotovosti. Bylo-li v projednávané věci postaveno najisto, že v případě žalobce došlo z jeho strany k dobrovolnému rozhodnutí zvolit přidělení služebního vozidla, „nelze mít důvodně zato“, že by mu příslušela alternativa druhá, tj. výplata příspěvku v hotovosti. Na ten by měl žalobce případně nárok za splnění dalších podmínek, o kterých článek C „předpisu CCG“ pojednává. Na uvedeném závěru nemůže podle soudu prvního stupně ničeho změnit ani okolnost, že žalovaná žalobci od 1. 9. 2003 užívání předmětného vozidla znemožnila, když uvedeného dne bylo vozidlo žalobci odejmuto a žalované posléze navráceno, přičemž žalobce byl obžaloby ze spáchání trestného činu neoprávněného užívání cizí věci pravomocně zproštěn, neboť vnitřní předpis žalované případ neoprávněného odejmutí vozidla neřeší a na tyto či podobné případy nepamatuje ani smlouva o užívání osobního služebního motorového vozidla ze dne 1. 2. 2002.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 10. 12. 2009, č. j. 64 Co 303/2009-77, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé potvrdil, ve výroku o nákladech řízení jej změnil „jen tak“, že výše náhrady činí 29.726,- Kč, jinak jej i v tomto výroku potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Stejně jako soud prvního stupně vyšel z toho, že ustanovení pracovněprávních předpisů neupravují nárok zaměstnance na užívání služebního vozidla ani alternativní nárok na příspěvek v hotovosti a že je tedy třeba vycházet ze smluvních ujednání mezi účastníky. Protože článek C vnitřního předpisu žalované „CCG“ (Copany car guidelines), v němž se jednoznačně uvádí, že oprávnění zaměstnanci mohou volit mezi přidělením služebního vozidla a výplatou příspěvku v hotovosti, a rozhodne-li se zaměstnanec mít služební vozidlo, nemůže své rozhodnutí změnit ve prospěch příspěvku v hotovosti, dokud není dané vozidlo určeno pro výměnu nebo jestliže jeho povýšení nezakládá nárok na změnu vozu, a protože v řízení bylo prokázáno a není ani sporné, že žalobce zvolil variantu užívání služebního vozidla, tuto volbu nebyl oprávněn změnit ve prospěch příspěvku v hotovosti, neboť pro takový postup nebyly splněny dané podmínky. Navíc sám žalobce jednoznačně potvrdil, že v době trvání pracovního poměru vyplacení příspěvku v hotovosti po žalované nikdy nepožadoval; učinil tak až prostřednictvím této žaloby. S argumentací žalobce, že právo volby mu bylo odepráno protiprávním jednáním žalované, která mu užívané služební vozidlo odňala, se podle odvolacího soudu – „nelze ztotožnit“, neboť o odnětí vozidla žalobci bylo rozhodnuto v průběhu trestního řízení rozhodnutím Policie ČR, na základě tohoto rozhodnutí žalobci vozidlo odňala Policie ČR a nikoli žalovaná; žalovaná se proto ve vztahu k žalobci žádného protiprávního jednání nedopustila. Absence protiprávního jednání ze strany žalované pak vylučuje i eventuelní nárok žalobce na náhradu škody, který však žalobce ani neuplatnil.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalobce namítá, že, má-li dle vnitřního předpisu zaměstnavatele zaměstnanec nárok na poskytnutí alternativního plnění, naturálního nebo peněžitého, na základě volby mezi nimi upravené vnitřním předpisem, a zvolené naturální plnění zaměstnavatel zaměstnanci protiprávně odeprá, má zaměstnanec nárok na alternativní peněžité plnění, a to i tehdy, pokud neučiní formální úkon změny volby plnění dle vnitřního předpisu; jednání účastníka smlouvy spočívající v podání trestního oznámení na druhého účastníka smlouvy, na základě kterého Policie ČR vydala nezákonné rozhodnutí, znamenající zásah do právního vztahu založeného smlouvou mezi účastníky, je třeba posuzovat jako porušení smluvní povinnosti účastníka právního vztahu, který neoprávněně trestní oznámení podal. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3, „č. j. 18 C 199/2006“, ze dne 29. 7. 2008 zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná navrhla, aby dovolání bylo odmítnuto, neboť nemá po právní stránce zásadní význam. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. dovolání přípustné, neboť otázka, zda na odpovědnost zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci tím, že mu bránil užívat přidělené služební vozidlo, má vliv, že vozidlo bylo zaměstnanci odňato rozhodnutím Policie ČR, nebyla dosud v rozhodnutí dovolacího soudu vyřešena a její posouzení bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (skutková zjištění soudů dovolacímu přezkumu nepodléhají – srov. § 241a odst. 2, 3 a § 242 odst. 3 o. s. ř.), že žalobce byl u žalované zaměstnán v době od 2. 1. 2002 se zařazením „zástupce pro klíčové zákazníky“. Podle pravidel vydaných žalovanou „Copany car guidelines“ (dále též jen „CCG“) zaměstnanec se zařazením zástupce pro klíčové zákazníky má nárok na přidělení služebního vozidla. Podle bodu C pravidel všichni zaměstnanci (na něž se právo na přidělení služebního vozidla vztahovalo) mohou volit mezi přidělením služebního vozidla a výplatou příspěvku v hotovosti. Rozhodne-li se mít zaměstnanec služební vozidlo, nemůže své rozhodnutí změnit ve prospěch příspěvku v hotovosti, není-li dané vozidlo určeno pro výměnu nebo jestliže jeho povýšení nezakládá nárok na změnu vozů (bod C. 2. CCG). Podle smlouvy o užívání osobního služebního vozidla ze dne 1. 2. 2002 bylo žalobci přiděleno služební motorové vozidlo. Dopisem ze dne 23. 5. 2003 dala žalovaná žalobci výpověď z pracovního poměru. Ode dne 26. 5. 2003 do dne 18. 3. 2004 a ode dne 19. 3. 2004 do dne 8. 4. 2004 byl žalobce v pracovní neschopnosti. Rozhodnutím Pražské správy sociálního zabezpečení ze dne 19. 2. 2004 byl žalobce shledán plně invalidním z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Dopisem ze dne 7. 4. 2004 žalobce okamžitě zrušil pracovní poměr s žalovanou, neboť jej žalovaná v rozporu s ustanovením § 37 zák. práce nepřevedla na jinou vhodnou práci. Podle příkazu k odnětí věci ze dne 1. 9. 2003 vydaného Policií České republiky bylo žalobci přidělené služební vozidlo odňato a na základě usnesení Policie České republiky z téhož dne bylo toto vozidlo vráceno žalované. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11. 10. 2004, sp. zn. 8 To 403/2004, byl zrušen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7, sp. zn. 39 T 119/2003, ze dne 20. dubna 2004 a obžalovaný Ing. M. V. byl zproštěn obžaloby, kterou mu bylo kladeno za vinu, že „dne 7. 8. 2003 od 20.30 hodin do dne 8. 8. 2003 do 9.00 hodin nezjištěným způsobem neoprávněně odvezl z garáží žalované služební vozidlo značky Opel Astra SPZ 2A1 3473, v hodnotě 190.000,- Kč, přestože s ním zaměstnavatel dne 23. 5. 2003 rozvázal pracovní poměr ke dni 31. 7. 2003, dne 26. 6. 2003 mu byla ze strany zaměstnavatele vypovězena smlouva o užívání uvedeného vozidla a dne 4. 8. 2003 bylo vozidlo obžalovanému (zde žalobci) v místě jeho bydliště zaměstnavatelem odebráno, vozidlo zaměstnavateli nevrátil a disponoval s ním do dne 1. 9. 2003 do doby, než mu bylo na základě příkazu k odnětí

věci policejním orgánem odňato“.

Vzhledem k tomu, že pravidla „Copany car guidelines“ vydaná žalovanou, z nichž jedině žalobce dovozuje žalovaný nárok na výplatu příspěvku v hotovosti, neumožňují zaměstnanci změnu volby z přidělení služebního vozidla na „finanční kompenzaci“ (s výjimkami, jež na projednávanou věc nedopadají), lze souhlasit s odvolacím soudem (i soudem prvního stupně), že žalobci nárok na výplatu příspěvku v hotovosti („finanční kompenzaci“) nenáleží.

Přestože – jak vyplývá z ustanovení § 153 odst. 2 o. s. ř. – je soudu zakázáno, aby žalobci přiznal něco jiného než požadoval, nebo aby žalobci přiznal sice požadované plnění, avšak z jiného skutkového základu, než který byl předmětem řízení, není překročením návrhu (žaloby), jestliže soud skutek, který byl předmětem řízení, posoudí po právní stránce jinak, než to učinil žalobce, a jestliže na základě takového právního posouzení věci přiznal žalobci požadované plnění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1586/2005, uveřejněný v časopise Soudní judikatura ročník 2006, pod pořadovým číslem 131). Poučení podle ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř. je třeba – jak vyplývá z jeho znění – poskytnout, jen jestliže je možné věc posoudit po právní stránce jinak než podle účastníkovy právního názoru a současně, jestliže je z pohledu tohoto jiného možného právního posouzení věci třeba, aby účastník doplnil své dosavadní vyličení rozhodných skutečností. Odvolací soud proto správně věc posuzoval i z hlediska případného vzniku povinnosti žalované k náhradě škody [žalobce mimo jiné tvrdil, že mu vozidlo žalovaná (v součinnosti s Policií ČR) odňala protiprávně].

Podle ustanovení § 187 odst. 1 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce ve znění účinném do 30. 9. 2003, tj. přede dnem, kdy nabyl účinnosti zákon č. 136/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. práce“) zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu, která mu vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním porušením právních povinností nebo úmyslným jednáním proti pravidlům slušnosti a občanského soužití.

Podle ustanovení § 187 odst. 2 zák. práce zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci též za škodu, kterou mu způsobili porušením právních povinností v rámci plnění úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednajícím jeho jménem (§ 9 a 10 zák. práce).

Obě citovaná ustanovení upravují tzv. obecnou odpovědnost zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci. Předpoklady vzniku odpovědnosti zaměstnavatele za škodu však upravují rozdílně. Podle ustanovení § 187 odst. 1 zák. práce je zaměstnavatel povinen nahradit zaměstnanci škodu, která zaměstnanci vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, jestliže příčinou škody bylo porušení právních povinností nebo úmyslné jednání proti pravidlům slušnosti a občanského soužití. Okolnost, zda právní povinnosti porušil nebo úmyslně jednal proti pravidlům slušnosti a občanského soužití zaměstnavatel, zaměstnanec jednajícím jeho jménem nebo jiná osoba bez jakéhokoliv vztahu k zaměstnavateli, zde není významná; rozhodující je, že ke škodě došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci podle tohoto ustanovení jsou porušení právní povinnosti (úmyslné jednání proti dobrým mravům) kýmkoliv, škoda, která vznikla zaměstnanci při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, a příčinná souvislost mezi oběma uvedenými předpoklady. Naproti tomu podle ustanovení § 187 odst. 2 zák. práce zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu, která mu vznikla i jinak než při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, a to za předpokladu, že ke škodě došlo následkem porušení právních povinností v rámci plnění úkolů zaměstnavatele ze strany zaměstnanců jednajících ve smyslu ustanovení § 9 a 10 zák. práce jeho jménem nebo přímo samotným zaměstnavatelem - fyzickou osobou. Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci podle tohoto ustanovení jsou tedy porušení právních povinností v rámci plnění úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednajícím jeho jménem nebo zaměstnavatelem - fyzickou osobou, vznik škody a příčinná souvislost mezi uvedeným porušením pracovních povinností a vznikem škody (srov. např. odůvodněn ♦♦ rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2023/2004, uveřejněného pod č. 10 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek ročník 2006, nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1743/2009).

V projednávané věci bylo mezi stranami nepochybné, že žalovaná učinila trestní oznámení pro podezření ze spáchání trestného činu neoprávněného užívání cizí věci. V návaznosti na toto oznámení bylo proti žalobci zahájeno trestní stíhání, v jehož průběhu bylo rozhodnutím Policie ČR žalobci odebráno služební vozidlo, jež mu bylo na základě smlouvy se žalovanou přiděleno k užívání; usnesením Policie České republiky ze stejného dne bylo rozhodnuto o vrácení tohoto vozidla žalované. Obžaloby ze spáchání trestného činu neoprávněného užívání cizí věci byl žalobce pravomocně zproštěn. Je mimo rozumnou pochybnost, že, měl-li žalobce ke svému užívání (jak pro služební, tak pro osobní potřebu) přiděleno služební vozidlo, a toto vozidlo nemohl užívat, mohla mu tím vzniknout škoda; na tom nic nemůže změnit skutečnost, zda ve stejné době byl v pracovní neschopnosti.

Okolností, zda žalobci vůbec v souvislosti s uvedeným jednáním vznikla škoda, v jaké výši a zda za takto vzniklou škodu žalovaná odpovídá, se však odvolací soud důsledně nezabýval. Ve vztahu k možnému vzniku odpovědnosti žalované za případnou škodu vzniklou tím, že žalobci bylo znemožněno užívat jemu přidělené služební vozidlo, je rozhodující, že ode dne 1. 9. 2003 žalovaná zadržovala vozidlo, které bylo žalobci jako „služební“ vozidlo žalovanou přiděleno; přitom je nerozhodné, jak se toto vozidlo dostalo žalované do dispozice, tedy i to, že bylo žalobci odňato rozhodnutím Policie ČR. Důvodem, proč žalobce nemohl vozidlo fakticky užívat, totiž byla skutečnost, že vozidlo zadržovala (nebo s ním jinak nakládala) žalovaná. Proto bylo třeba se věci zabývat z toho pohledu, zda v té době byla žalovaná ještě povinna či nikoliv plnit ze „smlouvy o užívání osobního služebního motorového vozidla“ uzavřené s žalobcem dne 1. 2. 2002, podle níž bylo žalobci služební vozidlo poskytnuto, a otázku protiprávnosti jednání žalované posuzovat ve vztahu k jejím povinnostem vyplývajícím z uvedené smlouvy, a zkoumat i splnění ostatních předpokladů vzniku odpovědnosti zaměstnavatele podle ustanovení § 187 zák. práce.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; Nejvyšší soud České republiky jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o. s. ř. zrušil a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího

řízení, ale znovu i o náhradě nákladů původního řízení (§ 243d odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 18. října 2011

JUDr. Mojmír Putna, v. r.
předseda senátu

www.nsoud.cz

2018 - MPSV, TREXIMA, spol. s r.o.